

การจัดทำเกณฑ์กลางและการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบ
การพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม
THE STANDARD CRITERIA DEVELOPMENT AND POTENTIAL EVALUATION
OF PROTOTYPED SUB-DISTRICTS ON SOCIAL DEVELOPMENT
AND SOCIAL WELFARE

ดร. วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ
รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
ดร. สุจินต์ วิศวรรานนท์
รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
ดร. จินดา ชลิตทอง
รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
วิทยา บุตรเพชรรัตน์
นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
อรรธรณ กุลภัทร์วัฒนา
พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลการดำเนินโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม 2) จัดทำเกณฑ์กลางสำหรับใช้ประเมินศักยภาพของตำบล/ชุมชนในด้านการจัดสวัสดิการสังคม 3) จัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ตำบลต่างๆ ที่ได้ดำเนินโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม รวม 225 ตำบล สำหรับกลุ่มตัวอย่าง คือ ตำบลต้นแบบฯ 20 ตำบล ใน 7 จังหวัด คือ กาญจนบุรี นครสวรรค์ อุบลราชธานี เชียงใหม่ ลพบุรี จันทบุรี และ ชุมพร กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ตำบลต่างๆ ที่ได้ดำเนินโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม รวม 1,075 ตำบล ในพื้นที่ 75 จังหวัด โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด 5 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก (In-depth) ชุดที่ 3 แบบสังเกต สำหรับพื้นที่ที่เป็นตัวอย่าง ชุดที่ 4 แบบประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม และ ชุดที่ 5 ประเด็นการพิจารณาสำหรับการจัดเวทีเสวนาพิจารณาเกณฑ์กลางฯ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก คณะวิจัยได้ออกเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ตัวอย่างด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม มีผู้รับผิดชอบ/ผู้ปฏิบัติงานตำบลต้นแบบฯ ให้ข้อมูลตำบลละประมาณ 20 คน ขั้นตอนที่ 2 สำนักพัฒนาสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ นำแบบประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม และคู่มือการประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ขึ้นบนเว็บไซต์ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการให้ตำบลต้นแบบฯ ดาวโหลดแบบประเมินฯ เพื่อกรอกข้อมูล โดยได้รับแบบประเมินกลับคืนมาจำนวน 743 ชุด คิดเป็นร้อยละ 69.12 ของตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมทั้งหมด

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้ 1) ตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมมีการจัดสวัสดิการด้วยโครงการ/กิจกรรมที่หลากหลายทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการทำงาน และการมีรายได้ ด้านนันทนาการ และด้านการบริการสังคม ยกเว้นด้านกระบวนการยุติธรรมเท่านั้นที่ยังมีการจัด

กิจกรรมไม่มากนัก 2) เกณฑ์กลางสำหรับใช้ประเมินศักยภาพของตำบล/ชุมชนในด้านการจัดสวัสดิการสังคม ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 มิติ คือ 1. มิติด้านผู้รับบริการ 2. มิติด้านกระบวนการภายใน 3. มิติด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ และ 4. มิติด้านประสิทธิภาพ โดยแต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 3 ถึง 13 ประการ พร้อมเกณฑ์ (คะแนน) ที่จะใช้ในการ ประเมิน 3) ศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 จัดกลุ่มได้ดังนี้ ระดับ A จำนวน 91 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 12.25 ระดับ B จำนวน 469 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 63.12 และระดับ C จำนวน 183 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 24.63 โดยในภาพรวมของศักยภาพตำบลอยู่ในระดับ B และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ B ทุกองค์ประกอบทั้งมิติ ผู้รับบริการ มิติประสิทธิภาพ มิติกระบวนการภายใน และมีนวัตกรรมและการเรียนรู้ แต่เมื่อพิจารณาการจัดสวัสดิการของ ตำบลต้นแบบฯ เป็นรายตำบลกลับพบว่าอยู่ในระดับ B เพียง 6 ตำบล คือ ด้านการบริการสังคม ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ อนามัย ด้านการทำงานและการมีรายได้ ด้านนันทนาการ และด้านที่อยู่อาศัย ส่วนด้านกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับ C เท่านั้น

คำสำคัญ: การประเมินศักยภาพ ตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม การจัดสวัสดิการสังคม

ABSTRACT

The Standard Criteria Development and Potential Evaluation of Prototyped Sub-districts on Social Development and Social Welfare, a research and development study, is the collaborative project between the Department of Social Development and Welfare and Sukhothai Thammathirat Open University. The objectives of this study were: 1) to study the information of operation of prototyped sub-districts on social development and social welfare development project. 2) to develop standard criteria for potential evaluation of sub-districts/communities in social welfare services. 3) to categorize potential of sub-districts/communities in social welfare services for fiscal year 2556.

The population and samples of this study were: Group 1 the population comprised 225 sub-districts operating the prototyped sub-districts on social development and social welfare development project. The samples comprised 20 sub-districts in 7 provinces including Kanchanaburi, Nakhonsawan, Ubon Ratchathani, Chiang Mai, Lop Buri, Chantaburi, and Chumphorn. Group 2 the population comprised 1,075 sub-districts in 75 provinces operating the prototyped sub-districts on social development and social welfare development project. This part studied the entire population. Research instruments used for data collection were 5 sets; Set 1 : Questionnaire for quantitative data collection, Set 2: Interview form for gathering in-depth data, Set 3: Observation form for sample areas, Set 4: Self-evaluation form for potential evaluation of the prototyped sub-districts on social development and social welfare, and Set 5: Consideration issues for panel discussion on the development of standard criteria.

The data collection of this study was conducted in 2 steps. For the first step, research team with the field research assistants collected data from the sample sub-districts. The informants of each sub-district comprised 10-20 persons who were responsible or operating the social welfare projects. One hundred and seventy three sets of complete questionnaires were gathered. For the second step, Social Development Bureau, Department of Social Development and Welfare uploaded the self-evaluation form and handbook on website of the Department of Social Development and Welfare for the prototyped sub-districts to download and fill in the forms. Seven hundreds and forty two sets of the self-evaluation forms were returned which was 69.12% of the total number of prototyped sub-districts on social development and social welfare.

The research results according to the objectives of this study revealed the followings: 1) Prototyped sub-districts on social development and social welfare operated various welfare projects/activities in 6 components : education, health, accommodation, occupation and earning, leisure and social services. The justice process for social welfare projects/activities were rarely operated. 2) Standard criteria for evaluating the potential of sub-districts/communities on operating social welfare concluded 4 dimensions 1. client 2. internal process 3. innovation and learning 4. efficiency. Each dimension/domain comprised 3-13 indicators with criteria (score) used for evaluation. 3) The potential of

sub-districts on social development and social welfare in fiscal year 2556 were: 91 sub-districts (12.25%) at the A level, 469 sub-districts (63.12%) at the B level, and 183 sub-districts (24.63%) at the C level.

The overview of sub-districts potential was graded at the B level and all components was graded at the B level including the dimensions of client, efficiency, internal process, and innovation and learning. Considering operating of social welfare of prototyped sub-districts by sector, were graded at the B level, those were social services, education, health, occupation and earning, leisure, and accommodation. On the other hand, the justice process for social welfare sector was graded at the C level.

Keywords: Potential Evaluation, Prototyped Sub-districts on Social Development and Social Welfare, Operating of Social Welfare

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมมีวัฒนธรรมอันดีงาม มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือเกื้อกูลกันสูงกว่าสังคมอื่นๆ ในเอเชียและส่วนอื่นๆของโลก การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของบุคคล เป็นเรื่องธรรมดาที่บุคคลย่อมมีความต้องการที่หลากหลายในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความต้องการด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และต้องการหาหนทางในการตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว ซึ่งสวัสดิการสังคม (Social Welfare) ถือเป็นงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการกับการตอบสนองความต้องการและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นของคนในสังคม และการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนจากการดำเนินการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) และสังคมสงเคราะห์ (Social Work) โดยที่ภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว เป็นการ จัดสวัสดิการสังคมให้เฉพาะแต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส แต่จากโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงทำให้ระบบสวัสดิการได้มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพโดยเป็นไปตามกรอบรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติสิทธิที่ประชาชนพึงมีตามกฎหมาย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการปฏิบัติงานในเรื่องนี้ รวมทั้งภาครัฐกิจเอกชน และภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือสังคมโดยถือเป็นการกิจสำคัญมากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของไทยมีการปรับเปลี่ยนทิศทางไปสู่สวัสดิการแบบบูรณาการ (Welfare Mix) และเป็นสังคมสวัสดิการ (Welfare Society) โดยท้องถิ่นในประเทศไทยเริ่มมีบทบาทเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมแก่คนในพื้นที่อย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมนับตั้งแต่มีกฎหมายการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และยิ่งชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเอง จนถึงปัจจุบันการจัดสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมแทบทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการสมทบงบประมาณจัดทำโครงการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ตนเอง และมีบทบาทต่อการจัดสวัสดิการภาคประชาชนด้วย

จากการที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยสำนักพัฒนาสังคมได้มีการดำเนินการโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ซึ่งมีเป้าหมายสุดท้ายต้องการเห็นตำบล/ชุมชนสามารถจัดสวัสดิการสังคมได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน โดยดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 จนถึงปี พ.ศ. 2556 สำนักพัฒนาสังคมได้ทบทวนการดำเนินงานโดย นำเครื่องมือห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value chain) ของ อี พอร์ตเตอร์ มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของงานตำบลต้นแบบและศูนย์พัฒนาสังคม โดยได้กำหนดจุดที่หวังว่า ตำบล/ชุมชนสามารถจัดสวัสดิการได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐาน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมด้วยเช่นเดียวกัน โดยในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีการกำหนดองค์ประกอบและสร้างเกณฑ์กลางของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อให้เป็นหลักในการจำแนกศักยภาพตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งจะนำมาสู่การส่งเสริมและ

พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมในระดับตำบลต่อไป จึงได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง การจัดทำเกณฑ์กลาง และการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลการดำเนินโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม
2. เพื่อจัดทำเกณฑ์กลางสำหรับใช้ประเมินศักยภาพของตำบล/ชุมชนในด้านการจัดสวัสดิการสังคม
3. เพื่อจัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
 - 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการดำเนินงานของตำบลต้นแบบฯ เพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำเกณฑ์กลางครอบคลุมพื้นที่ตำบลในโครงการตำบล

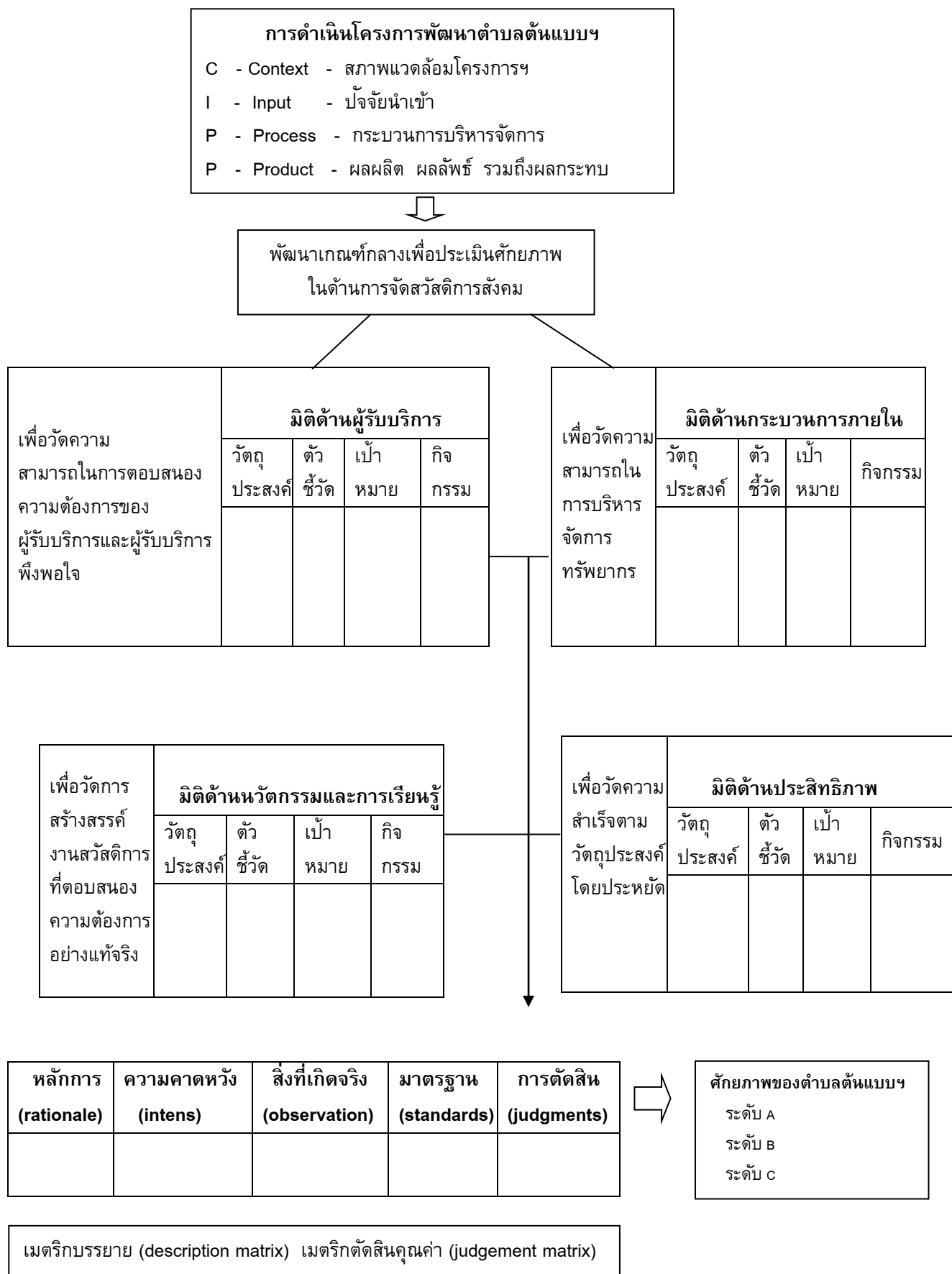
ต้นแบบฯ ปีงบประมาณ พ.ศ 2555 ใน 75 จังหวัด รวมจำนวน 225 ตำบล

- 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของตำบลต้นแบบฯ ตามเกณฑ์กลางฯ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลในโครงการตำบลต้นแบบฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ใน 75 จังหวัด รวมจำนวน 1,075 ตำบล

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา เป็นการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบฯ หรือจัดกลุ่มศักยภาพตำบลด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามที่ได้ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 (ตุลาคม 2555 – กรกฎาคม 2556)

กรอบแนวคิดการวิจัย

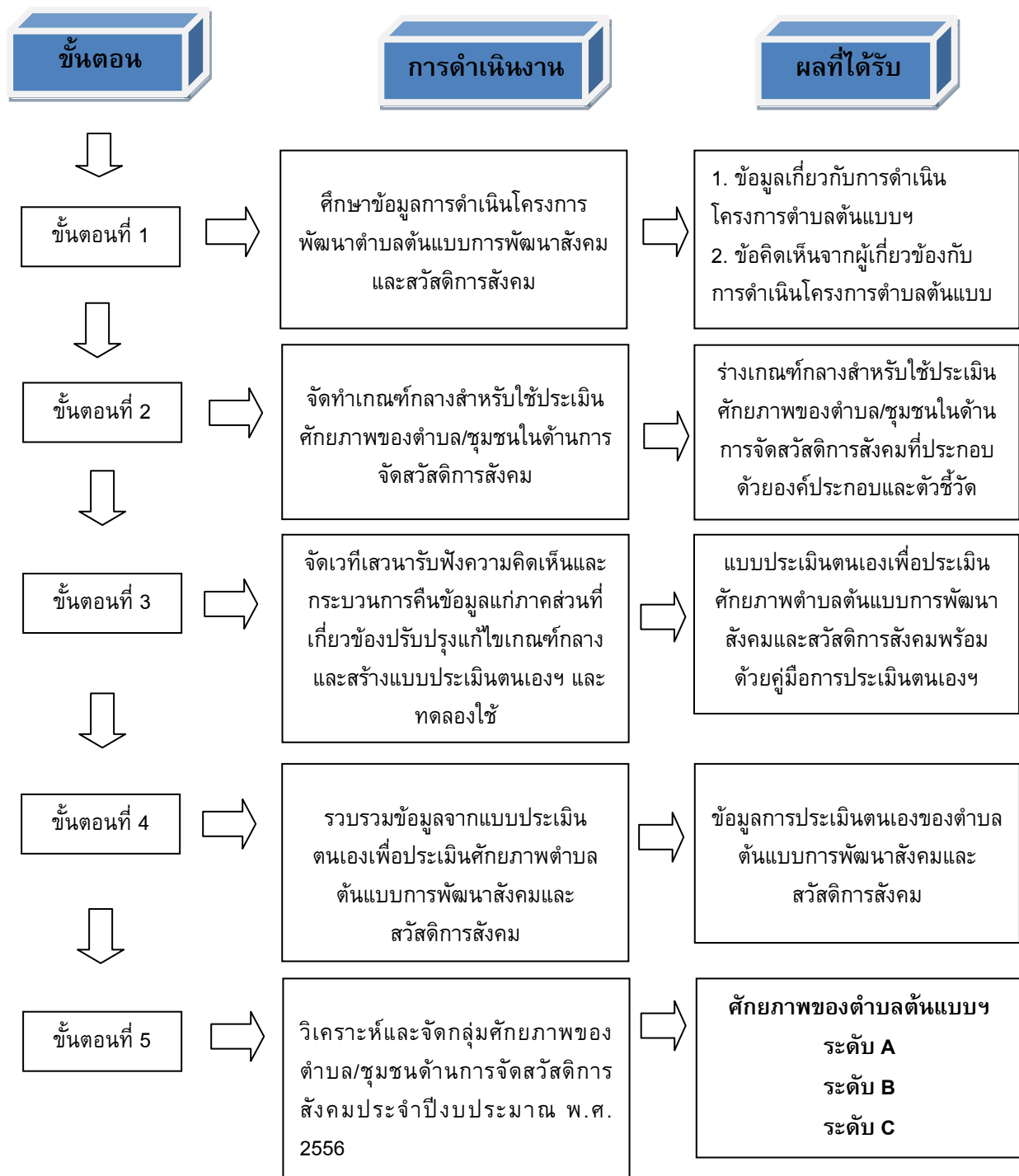
ในการวิจัยครั้งนี้ กรอบแนวคิดการวิจัยเกิดจากการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีการประเมินที่หลากหลาย ได้แก่ CIPP Model การประเมินแบบวัดความสำเร็จแบบสมดุล (Balanced scorecard: BSC) แบบจำลองทางความคิดเกี่ยวกับการประเมิน ที่เรียกว่า *Stake's countenance model* และแนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัด (KPI) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

จากภาพขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลการดำเนินโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ ตำบลต่างๆ ที่ได้ดำเนินโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม รวม 225 ตำบล สุ่มตัวอย่างแบบขั้นตอน โดยระดับจังหวัดใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ จังหวัดกาญจนบุรี นครสวรรค์ ลพบุรี อุบลราชธานี เชียงใหม่ ชุมพร และจันทบุรี รวม 7 จังหวัด เพื่อให้เป็นตัวแทนภาค ทั้งภาค ตะวันตก กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือเหนือ เหนือใต้ และตะวันออก ส่วนในระดับตำบลใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย รวม 20 ตำบล (จังหวัดละ 3 ตำบล ยกเว้นจันทบุรี 2 ตำบล)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้ ใช้เครื่องมือ 3 ชุดด้วยกัน คือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก (In-depth)

ชุดที่ 3 เป็นแบบสังเกต สำหรับพื้นที่ที่เป็นตัวอย่าง

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะวิจัยได้ออกเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ตัวอย่างด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม มีผู้รับผิดชอบ/ผู้ปฏิบัติงานตำบลต้นแบบฯ ให้ข้อมูลตำบลละประมาณ 10 - 20 คน ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์รวม 173 ฉบับ

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้สถิติ ดังนี้

1) ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentile) และค่าเฉลี่ย (mean) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

2) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์คำถามปลายเปิดและแบบสังเกต

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำเกณฑ์กลางสำหรับใช้ประเมินศักยภาพของตำบล/ชุมชนในด้านการจัดสวัสดิการสังคมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบและตัวชี้วัด

ในการจัดทำเกณฑ์กลางสำหรับใช้ประเมินศักยภาพของตำบล/ชุมชนในด้านการจัดสวัสดิการสังคมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบและตัวชี้วัด คณะวิจัยได้จัดทำขึ้นโดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารงาน

เชิงยุทธศาสตร์และการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประกอบกับการที่ ก.พ.ร. ผลักดันให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี ที่จะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยนำเครื่องมือที่เรียกว่า การวัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard) ของ Robert S. Kaplan และ David P. Norton มาใช้

ขั้นตอนที่ 3 จัดเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นและกระบวนการคืนข้อมูลแก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องปรับปรุงแก้ไขเกณฑ์กลาง และสร้างแบบประเมินตนเอง

คณะวิจัยได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นกระบวนการคืนข้อมูลแก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกณฑ์กลางมีความสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2556 ณ ห้องประชุม 2605 อาคารบริหาร ชั้น 6 มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาราช โดยมีคณะทำงานกำหนดกรอบความต้องการจัดทำเกณฑ์กลางและประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ผู้บริหาร นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมเวที จำนวน 33 ท่าน โดยในขั้นตอนนี้ได้กำหนดประเด็นการพิจารณาให้แก่ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาพิจารณาเกณฑ์กลางฯ ด้วย ต่อจากนั้นคณะวิจัยได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากเวทีเสวนา มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเกณฑ์กลาง และสร้างแบบประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม สำหรับให้ตำบลต้นแบบใช้เป็นคู่มือในการออกแบบประเมินตนเองฯ และทดลองใช้แบบประเมินตนเองฯ กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบและผู้ปฏิบัติงานตำบลต้นแบบฯ ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน ๑๑ ราย ซึ่งผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถออกแบบประเมินตนเองฯ ได้ตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ ตำบลต่างๆ ที่ได้ดำเนินโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมในปีงบประมาณ พ.ศ.2556 รวม 1,075 ตำบล ในพื้นที่ 75 จังหวัด โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้ คณะวิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักพัฒนาสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในการนำแบบประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม และคู่มือการประเมินตนเองเพื่อประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ขึ้นบนเว็บไซต์ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ พร้อมทั้งแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ตำบลต้นแบบทุกแห่งทราบและดาวน์โหลดแบบประเมินตนเองๆ เพื่อกรอกข้อมูล โดยได้รับแบบประเมินตนเองๆ กลับคืนมาจำนวน 743 ชุด คิดเป็นร้อยละ 69.12 ของตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์และจัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

ในการวิเคราะห์และจัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 คณะวิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentile) และค่าเฉลี่ย (mean) และได้ร่วมกันพิจารณากำหนดเกณฑ์การแปลผลข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ไว้ดังนี้

2.41 – 3.00 คะแนนศักยภาพตำบลระดับ A

1.31 – 2.40 คะแนนศักยภาพตำบลระดับ B

0.00 – 1.30 คะแนนศักยภาพตำบลระดับ C

หลังจากสรุปผลการจัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 เสร็จเรียบร้อยแล้ว คณะวิจัยจะได้ร่วมกับสำนักพัฒนาสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จัดเวทีนำเสนอผลการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม เพื่อกำหนดแนวทางการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมสำหรับปีต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ตำบลต้นแบบฯ ได้มีการจัดสวัสดิการสังคม 7 ด้าน ดังนี้

1) สวัสดิการด้านการศึกษา หมายถึง บริการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการด้านการศึกษา เป็นเรื่องของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวทางสายใยรัก ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มเป้าหมายและภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรชาญชาวบ้าน ผู้สูงอายุ ผู้มีความรู้ในชุมชน ถ่ายทอดความรู้ให้เด็กและเยาวชน ให้ประชาชนได้รับโอกาสในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิต สร้างแกนนำจิตอาสาในการทำงานเพื่อให้บุคคลและครอบครัวมีความเข้มแข็ง เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชนเพื่ออนุรักษ์สืบทอด

2) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง การส่งเสริมสุขภาพอนามัยในครัวเรือน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ครอบครัวที่อบอุ่น การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมอย่างทั่วถึง และเท่าเทียม จากสภาพทั่วไปของพื้นที่มีปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน ซึ่งฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง แต่มีความร่วมมือระหว่างราชการกับชุมชน โดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือ รพ.สต. และเครือข่ายสาธารณสุข ซึ่งนับเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการดำเนินงาน ประชาชนมีความต้องการที่หลากหลายเกี่ยวกับสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ตำบลต้นแบบจึงมีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมในหลายลักษณะ ได้แก่ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อาหารกลางวันเด็ก เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ ดูแลผู้พิการ การให้ความรู้ คลินิกครอบครัว ตามความต้องการของประชาชนซึ่งครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มีพื้นฐานในการดำเนินงานอยู่แล้ว เมื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ก็สามารถทำให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปได้เป็นอย่างดี ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมได้รับความร่วมมือด้วยดีจากราชการ/ชุมชน ผู้นำ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พัฒนาชุมชน โดยมีศูนย์เรียนรู้ วิทยุชุมชน รพ.สต. เป็นสำคัญ

3) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง การมีที่ต้งถิ่นฐานตามควรแก่อัตภาพ มีคุณภาพชีวิต มีความปลอดภัยมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัด แวดล้อมด้วยมลพิษหรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ส่งเสริมการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย เป็นส่วนหนึ่งของแนวทางสายใยรักแห่งครอบครัวด้าน

สร้างสรรค์จัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่มุ่งให้สมาชิกครอบครัว ทั้ง ผู้เยาว์ ตลอดจน สมาชิกผู้สูงวัย ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อันเป็นการเสริมสร้างความอบอุ่นทาง ครอบครัว สร้างสุขภาพจิตให้เข้มแข็ง สุขุมเยือกเย็น การสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่น มุ่งเน้นให้พ่อแม่ ลูก ทำกิจกรรมร่วมกัน นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและการขยายผลวิถีครอบครัวอบอุ่น เช่น ช่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหน้าบ้านโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ช่อมแซมศาลาเอนกประสงค์ กิจกรรมทำความสะอาดที่สาธารณะ ปรับสภาพแวดล้อมสำหรับผู้พิการในชุมชน

4) สวัสดิการด้านการทำงานและการมีรายได้ หมายถึง การมีงานทำที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง งานที่มีสวัสดิการที่ดี ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย มีความภาคภูมิใจในงานที่ทำและมีโอกาสก้าวหน้าในงานที่ทำ จากสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่มีปัญหาประชาชนไม่กระตือรือร้น ต้องการลดต้นทุนการผลิต ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนยังไม่ได้ รายได้ไม่เป็นกอบเป็นกำ ต้องอาศัยการเก็บเล็กผสมน้อย ประชาชนมีความต้องการที่หลากหลาย ในการจัดสวัสดิการด้านการทำงานและมีรายได้ของ ตำบลต้นแบบจึงมีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมในหลายลักษณะ ได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า ปลุกพืชผัก มะนาวไร้เมล็ด ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำยาล้างจานซักผ้า น้ำพริก ดอกไม้จันทร์ จักสานอาหารไทย ตามความต้องการของประชาชนเนื่องจากมีพื้นฐานอยู่แล้ว ทำอยู่แล้ว เมื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ ก็สามารถเป็นอาชีพให้แก่คนในชุมชนได้ ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมได้รับความร่วมมืออย่างดีจาก ราชการ/ชุมชน ผู้นำ เจ้าหน้าที่เกษตร พัฒนาชุมชน โดยมีศูนย์เรียนรู้วิทย์ชุมชน ศูนย์หนังสือ เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร

5) สวัสดิการด้านนันทนาการ หมายถึง กิจกรรมเพื่อความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจ กีฬา ประเพณี วัฒนธรรม อย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนั้นๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นการเอาวัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่น โดยกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการด้านนันทนาการ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิง การพักผ่อน ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นตามแนวทางสายใยรักแห่งครอบครัว ที่มุ่งให้สมาชิกครอบครัว ทั้งผู้เยาว์ ตลอดจน

สมาชิกผู้สูงวัย ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อันเป็นการเสริมสร้างความอบอุ่นทางครอบครัว สร้างสุขภาพจิตให้เข้มแข็ง สุขุมเยือกเย็น การสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่น มุ่งเน้นให้พ่อแม่ ลูก ทำกิจกรรมร่วมกัน นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและการขยายผลวิถีครอบครัวอบอุ่น

6) สวัสดิการด้านกระบวนการยุติธรรม หมายถึง การได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม สามารถเข้าถึงบริการด้านกระบวนการยุติธรรมที่รัฐจัดให้ และได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย โดยตำบลต้นแบบฯ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีการดำเนินโครงการ/กิจกรรมด้านกระบวนการยุติธรรมค่อนข้างน้อย โครงการ/กิจกรรมที่มีการดำเนินการบ้าง ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมาย การจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในชุมชน การจัดระบบการคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมในการเข้ารับบริการด้านต่างๆ

7) สวัสดิการด้านการบริการสังคม หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ โดยตำบลต้นแบบฯ ได้มีการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมด้านการบริการสังคมที่ค่อนข้างหลากหลาย โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการจัดสวัสดิการให้กับผู้ที่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน และเป็นสวัสดิการที่ค่อนข้างครอบคลุมวิถีชีวิตของพี่น้องประชาชนในชุมชน ในลักษณะที่เรียกได้ว่าตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น เงินช่วยเหลือค่าคลอดบุตร หรือกระเช้าเยี่ยมแม่และเด็กหลังคลอดทุนการศึกษา ทุนกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ เงินช่วยเหลือยามเจ็บป่วยเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล รวมไปถึงเงินช่วยเหลือค่าทำศพ การจัดสวัสดิการด้านการบริการสังคมของตำบลต้นแบบฯ แต่ละแห่งอาจจะคล้ายๆ กัน แต่ความครอบคลุม และจำนวนเงินช่วยเหลืออาจจะมากน้อยแตกต่างกันออกไปบ้าง ตามความสามารถในการให้ความช่วยเหลือซึ่งจะขึ้นอยู่กับปริมาณเงินของกองทุนชุมชนแต่ละแห่ง แต่อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่เหมือนกันในการจัดสวัสดิการด้านการบริการสังคมของตำบลต้นแบบฯ ก็คือ จะเป็นลักษณะการให้เงินช่วยเหลือ หรือเป็นการให้เปล่าเป็นส่วนใหญ่

2. เกณฑ์กลางสำหรับใช้ประเมินศักยภาพของตำบล/ชุมชนในด้านการจัดสวัสดิการสังคม ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 มิติ คือ 1) มิติด้านผู้รับบริการ 2) มิติด้านกระบวนการภายใน 3) มิติด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ และ 4)

มิติด้านประสิทธิภาพ โดยแต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 3 ถึง 13 ประการ

3. ผลการจัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 สรุปได้ดังนี้

1) จากการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินตนเองของตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมรายตำบล และนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สามารถจัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการจัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ได้ดังนี้

(1) ระดับ A จำนวน 91 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 12.25 ของตำบลต้นแบบฯ ทั้งหมด

(2) ระดับ B จำนวน 469 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 63.12 ของตำบลต้นแบบฯ ทั้งหมด

(3) ระดับ C จำนวน 183 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 24.63 ของตำบลต้นแบบฯ ทั้งหมด

2) ผลการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบฯ การจัดสวัสดิการรายด้านในภาพรวม จำแนกตามองค์ประกอบของการประเมิน สรุปได้ดังนี้

(1) การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการจัดกลุ่มศักยภาพอยู่ในระดับ B (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 44.8) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการประเมิน ปรากฏว่า ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินศักยภาพในมิติประสิทธิภาพ มิติผู้รับบริการ และมิติกระบวนการภายใน อยู่ในระดับ B เช่นกัน คิดเป็น ร้อยละ 57.9, 56.0 และ 46.3 ตามลำดับ ส่วนมิติดินวัตกรรมการเรียนรู้ ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 42.8) มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับ A

(2) การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการจัดกลุ่มศักยภาพอยู่ในระดับ B (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 48.1) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการประเมิน ปรากฏว่า ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินศักยภาพในมิติประสิทธิภาพ มิติผู้รับบริการ และมิติกระบวนการภายใน อยู่ในระดับ B คิดเป็นร้อยละ 72.5, 51.1 และ 44.4 ตามลำดับ ส่วนมิติดินวัตกรรมการเรียนรู้ ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.8) มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับ A

(3) การจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการจัดกลุ่มศักยภาพอยู่ในระดับ B (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 41.1) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการ

ประเมิน ปรากฏว่า ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินศักยภาพในมิติประสิทธิภาพ มิติกระบวนการภายใน และมิติผู้รับบริการ อยู่ในระดับ B คิดเป็นร้อยละ 54.9, 46.7 และ 43.9 ตามลำดับ ส่วนมิติดินวัตกรรมการเรียนรู้ ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.8) มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับ C

(4) การจัดสวัสดิการด้านการมีงานทำและการมีรายได้ ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการจัดกลุ่มศักยภาพอยู่ในระดับ B (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 47.1) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการประเมิน ปรากฏว่า ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินศักยภาพในมิติประสิทธิภาพ มิติผู้รับบริการ และมิติกระบวนการภายใน อยู่ในระดับ B คิดเป็นร้อยละ 60.6, 50.2 และ 49.4 ตามลำดับ ส่วนมิติดินวัตกรรมการเรียนรู้ ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 36.3) มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับ A

(5) ในการจัดสวัสดิการด้านนันทนาการ ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการจัดกลุ่มศักยภาพอยู่ในระดับ B (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 46.9) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการประเมิน ปรากฏว่า ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินศักยภาพในมิติประสิทธิภาพ มิติผู้รับบริการ และมิติกระบวนการภายใน อยู่ในระดับ B คิดเป็นร้อยละ 62.3, 54.8 และ 46.3 ตามลำดับ ส่วนมิติดินวัตกรรมการเรียนรู้ ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.1) มีผลการประเมินศักยภาพ อยู่ในระดับ C

(6) การจัดสวัสดิการด้านกระบวนการยุติธรรม ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการจัดกลุ่มศักยภาพอยู่ในระดับ C (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 58.7) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการประเมิน ปรากฏว่า ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับ C ทุกมิติ ทั้งมิติดินวัตกรรมการเรียนรู้ มิติกระบวนการภายใน มิติประสิทธิภาพ และมิติผู้รับบริการ คิดเป็นร้อยละ 67.6, 59.1, 58.8 และ 49.5 ตามลำดับ

(7) การจัดสวัสดิการด้านการบริการสังคม ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการจัดกลุ่มศักยภาพอยู่ในระดับ B (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 43.6) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบของการประเมิน ปรากฏว่าตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินศักยภาพในมิติผู้รับบริการ และมิติดินวัตกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับ A คิดเป็นร้อยละ 46.0 และ 35.0 ตามลำดับ ส่วนมิติประสิทธิภาพ และมิติกระบวนการภายใน ตำบลต้นแบบฯ ส่วนใหญ่ มีผลการประเมินอยู่ในระดับ B คิดเป็นร้อยละ 53.8 และ 45.8 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ตำบลต้นแบบฯ ได้มีการจัดสวัสดิการสังคม 7 ด้าน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 5 (1)

2. เกณฑ์กลางสำหรับใช้ประเมินศักยภาพของ ตำบล/ชุมชนในด้านการจัดสวัสดิการสังคม ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 มิติ คือ 1) มิติด้านผู้รับบริการ 2) มิติด้าน กระบวนการภายใน 3) มิติด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ และ 4) มิติด้านประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการ ภาครัฐแนวใหม่ที่สำคัญต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ และการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ รวมทั้งการพัฒนาการบริการ ที่ดียิ่งขึ้น โดยแต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 3 ถึง 13 ประการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละมิติ

3. ผลการจัดกลุ่มศักยภาพของตำบล/ชุมชนด้านการ จัดสวัสดิการสังคมประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับ B (ร้อยละ 63.12) และอยู่ในระดับ A เพียงร้อยละ 12.25 ทั้งนี้เนื่องจากเกณฑ์การประเมินได้กำหนดขึ้น ภายหลังจากที่ตำบลต้นแบบต่างๆ ได้มีการดำเนินการไปแล้ว ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินนัก และงานตำบล ต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมเพิ่งเริ่มมีการ ดำเนินการในปี พ.ศ. 2554 รวม 225 ตำบล และมีการ ดำเนินการเพิ่มขึ้นจนถึง 1,075 ตำบล ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งหลาย แห่งเพิ่งเริ่มดำเนินการเป็นปีแรกจึงอาจยังมีความพร้อมไม่ มากนัก จึงทำให้ผลประเมินไม่อยู่ในระดับ A

4. ในภาพรวมของศักยภาพตำบลอยู่ในระดับ B และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ B ทุกองค์ประกอบทั้งมิติผู้รับบริการ มิติประสิทธิภาพ มิติกระบวนการภายใน และมิติด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ แต่เมื่อพิจารณาการจัดสวัสดิการของตำบลต้นแบบฯ เป็นรายด้านกลับพบว่าอยู่ในระดับ B เพียง 6 ด้าน คือ ด้านการ บริการสังคม ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการ ทำงานและการมีรายได้ ด้านนันทนาการ และด้านที่อยู่อาศัย ส่วนด้านกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับ C เท่านั้น ทั้งนี้ อาจ เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและ อยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร ความต้องการกิจกรรมด้านกระบวนการ ยุติธรรมจึงมีไม่มาก

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบฯ ใน ภาพรวม จำแนกตามการจัดกลุ่มศักยภาพรายด้านที่ปรากฏว่า ตำบลต้นแบบฯ มีผลประเมินศักยภาพการจัดสวัสดิการในภาพ รวมอยู่ในระดับ A เพียงร้อยละ 22.4 ซึ่งสาเหตุหนึ่งอาจจะมาจากการ จัดทำองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมินขึ้น ภายหลังจากการที่ ตำบลต้นแบบฯ ได้ดำเนินการมาระยะหนึ่ง แล้ว

2. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการควรจัดการประชุม เชิงปฏิบัติการโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแนวทางการ ดำเนินงานและการประเมินศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนา สังคมและสวัสดิการสังคมผู้รับผิดชอบงานตำบลต้นแบบฯ เพื่อให้ การดำเนินงานของตำบลต้นแบบฯ สอดคล้องกับองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมิน และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องใน แบบประเมินตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างขวัญ กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้วยังจะนำไปสู่การบรรลุจุดที่หวัง (end) ที่จะให้ตำบลต้นแบบฯ สามารถจัดสวัสดิการได้ด้วยตนเองอย่างมี ประสิทธิภาพและได้มาตรฐานอีกด้วย

3. สืบเนื่องจากตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและ สวัสดิการมีเป้าหมายสุดท้าย คือ การจัดสวัสดิการด้วยตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐาน กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการจึงควรเร่งส่งเสริมการใช้เกณฑ์กลางตำบล องค์ประกอบ และตัวชี้วัด โดยการประเมินในอนาคตอาจ พิจารณาปรับเกณฑ์ให้เหมาะสมในแต่ละปีตั้นั้น ในการ ประเมินในปีต่อไป จึงควรใช้องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และเกณฑ์ เดิม และแจ้งตำบลต้นแบบฯ ล่วงหน้า เพื่อให้ตำบลต้นแบบฯ ได้จัดทำแผนงาน โครงการต่างๆ ตาม

ต้นแบบฯ อย่างทั่วถึง และพัฒนาเกณฑ์กลางไปสู่ การส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมของตำบลที่ได้มาตรฐาน อย่างจริงจัง โดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการเสริมแรงจูงใจในการ พัฒนาตำบลต้นแบบฯ ส่งเสริมการค้นหาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อขยายผลรูปแบบ แนวทางของตำบลต้นแบบฯ ที่เป็นเลิศ ไปสู่พื้นที่อื่นต่อไป

4. สำหรับการดำเนินงานของตำบลต้นแบบฯ กรม พัฒนาสังคมและสวัสดิการควรส่งเสริมการพัฒนาตำบลต้นแบบฯ ไปสู่แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน โดยควรส่งเสริมให้แต่ละตำบลมีรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม ตามบริบทของชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่ง เพื่อให้สอดคล้องกับ

ปัญหาและความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง

5. เพื่อให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ศูนย์พัฒนาสังคม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ สามารถใช้ประโยชน์ผลการศึกษานี้ได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม คณะวิจัยจึงเสนอคุณลักษณะ/เกณฑ์กลางของตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ตาม

กรอบแนวทางสายใยรักแห่งครอบครัวและการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ อันเป็นผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลสนาม แนวคิด ทฤษฎี และข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องโดยนำเสนอคุณลักษณะ/เกณฑ์กลางที่จำแนกตามการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ดังตารางที่ 1 และ เกณฑ์กลาง/คุณลักษณะร่วมที่พึงมีในการจัดสวัสดิการทุกด้านของตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 คุณลักษณะ/เกณฑ์กลางของตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม

ด้าน	คุณลักษณะ/เกณฑ์กลาง	คำอธิบาย/ขอบเขต
1. ด้านการศึกษา / ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	1. บุคคลทุกช่วงวัยได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้	ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาและการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ ให้แก่บุคคลทุกช่วงวัย
	2. การมีกลุ่มเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญา	- สนับสนุนให้เกิดกลุ่มเรียนรู้เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ - ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงวัย ประชาชนชาวบ้านร่วมกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
	3. ปัญหาทางสังคมลดลง	จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม การเน้นย้ำให้ประชาชนตระหนักในบทบาทหน้าที่ของพลเมืองให้แก่ประชาชนเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เช่นการเคารพกฎหมาย สิทธิของผู้อื่น กติกาของชุมชน ท้องถิ่น
	4. เด็กและเยาวชนได้รับการส่งเสริมด้านวินัยและคุณธรรม	ส่งเสริมสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมสร้างวินัย คุณธรรม ความตระหนักในบทบาทหน้าที่ให้แก่เด็กและเยาวชน
2. ด้านสุขภาพอนามัย/เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สุขอนามัยในครัวเรือน	1. ประชาชนในพื้นที่มีสุขอนามัยสมบูรณ์แข็งแรงขึ้น	มีกลยุทธ์ในการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการมีสุขภาพอนามัยที่ดี โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และทำให้การออกกำลังกายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน รวมทั้งบริโภคอาหารอย่างถูกต้องเหมาะสมตามช่วงวัย
	2. การเจ็บป่วยในชุมชนลดลง	มีการบันทึกการเจ็บป่วย และนำมาเปรียบเทียบแต่ละปีเพื่อให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น ได้รับรู้และร่วมกันตั้งเป้าหมายให้การเจ็บป่วยของคนในชุมชนลดลง
	3. การดูแลด้านสุขอนามัยของครอบครัวด้วยตนเอง/อนามัยทางเลือก	มีการส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นเตือนให้คนในครอบครัวดูแลด้านสุขภาพด้วยตนเอง มีผู้นำทำเป็นแบบอย่าง อาจใช้อนามัยทางเลือก เช่น การใช้พืชผัก สมุนไพร การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ดูแลตนเองในเบื้องต้น
ด้าน	คุณลักษณะ/เกณฑ์กลาง	คำอธิบาย/ขอบเขต

3. ด้านที่อยู่อาศัย/สรรสร้างการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี	1. ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี	ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแข็งแรง มีการดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น มีกิจกรรมกำจัดขยะ คัดแยกขยะในครัวเรือน รักษาความสะอาดและสภาพแวดล้อมในตำบล ส่งเสริมการลดใช้สารเคมีในครัวเรือน นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการสิ่งแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัย
	2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลและจัดการด้านที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ด้อยโอกาส	ส่งเสริมให้มีอาสาสมัครในชุมชนร่วมดำเนินกิจกรรมซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้พิการการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการและผู้สูงอายุ
	3. การมีพื้นที่กลางที่คนในชุมชนท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้	จัดให้มีพื้นที่กลางที่คนในชุมชน ท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน และจัดกิจกรรมปรับปรุงซ่อมแซม สิ่งสาธารณประโยชน์ให้อยู่ในสภาพดี
	4. การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	จัดให้มีกิจกรรมรณรงค์ ให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นระยะ
	5. การรักษา ฟื้นฟูวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น	จัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษา ฟื้นฟูวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและ อัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างสภาพแวดล้อมของชุมชน ท้องถิ่น เช่น การดำรงรักษาบ้านตามวิถีไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ ปลูกพืชผักและสมุนไพร การลดการใช้สารเคมี เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี
4. ด้านการทำงาน และการมีรายได้/พัฒนาอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	1. การมีงานทำงานของประชากรวัยแรงงานในทุกครัวเรือน	ประชากรในชุมชน ท้องถิ่น โดยเฉพาะวัยแรงงานได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนทำทุกครัวเรือน
	2. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือน	มีหลักฐานบ่งบอกว่าครัวเรือนในตำบลต้นแบบได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เช่น มีการทำบัญชีครัวเรือนและนำมาวิเคราะห์เพื่อลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้
	3. การสร้าง/พัฒนา/ยกระดับอาชีพและรายได้บนฐานของทรัพยากรในชุมชน ท้องถิ่น	การสร้างอาชีพ หรือพัฒนาอาชีพที่คนในชุมชนทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือยกระดับอาชีพและรายได้ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นหลัก
	4. การเชื่อมโยงด้านการตลาดทั้งในและนอกพื้นที่	อาชีพที่สร้าง/พัฒนา/ยกระดับมีการเชื่อมโยงด้านการตลาดตั้งแต่การวางแผน จนถึงการจำหน่ายผลผลิตที่เกิดจากงานที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ทำ ทั้งในและนอกพื้นที่
	5. การมีกองทุนด้านอาชีพของชุมชน ท้องถิ่น	มีการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนด้านอาชีพแก่คนในชุมชน ท้องถิ่น และเป็นแหล่งออมพื้นฐานของครัวเรือนที่เกิดจากการมีงานทำและมีรายได้ อันเป็นหลักประกันแห่งความยั่งยืนต่อไป
ด้าน	คุณลักษณะ/เกณฑ์กลาง	คำอธิบาย/ขอบเขต

5. ด้าน นันทนาการ/ ส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอด ชีวิต/ครอบครัว อบอุ่น	1. ประชาชนมีกิจกรรมกีฬา และ นันทนาการ	เพื่อสร้างความผ่อนคลายแก่คนในพื้นที่ ชุมชน ท้องถิ่นต้องจัด กิจกรรมกีฬาและนันทนาการให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัยอย่าง สม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมพัฒนาเพิ่มพูนทักษะด้านกีฬาให้เด็กและ เยาวชน แข่งขันกีฬา ค่ายเยาวชน ค่ายครอบครัว
	2. ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับการอนุรักษ์ ส่งเสริม พื้นฟู	จัดกิจกรรมพื้นฟูและสืบสานประเพณีวัฒนธรรม เช่น การเล่นพื้นบ้าน การร้องรำทำเพลง ประเพณีท้องถิ่น และความเป็นไทย
	3. ประชาชนได้รับการพัฒนา ด้าน ศิลธรรม จิตใจ	ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาจิตใจ ให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่นการทำสมาธิ การไหว้พระ 9 วัด การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม
6. ด้าน กระบวนการ ยุติธรรม/ เสริมสร้าง ครอบครัว อบอุ่น	1. ประชาชนได้รับการบริการ ความช่วยเหลือด้านกระบวนการ ยุติธรรม	มีบริการช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาด้านคดีความ/ข้อพิพาท/ข้อ ขัดแย้งในกรณีที่ประชาชนมีปัญหาด้านคดีความ หรือมีข้อพิพาท หรือข้อขัดแย้งกันเองหรือกับผู้อื่น จะต้องจัดให้มีบริการช่วยเหลือ ประชาชนที่ประสบปัญหาเหล่านั้น
	2. การมีองค์กร/กลไกแก้ไขกรณี มีปัญหาข้อพิพาทในตำบล	จัดให้มีองค์กรหรือกลไกที่จะช่วยแก้ไขปัญหาในกรณีที่มีข้อ พิพาทเกิดขึ้นในตำบล เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไข โดยเร็ว อันจะช่วยยับยั้งความบาดหมางระหว่างกันของคนใน พื้นที่ อีกทั้งยังช่วยลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่ชั้นศาลได้อีกด้วย
	3. คดีความ/ข้อพิพาท/ข้อขัด แย้งในชุมชน ท้องถิ่นลดลง	มีกลยุทธในการป้องกัน ระวัง ยับยั้ง ข้อขัดแย้งที่จะนำไปสู่ ข้อพิพาทและคดีความต่างๆ
7. ด้านการ บริการสังคม/ เสริมสร้าง ครอบครัวอบอุ่น	1. มีกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ ได้รับการรับรองตามกฎหมาย	จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน และผลักดันให้กองทุนสวัสดิการ ชุมชนได้รับการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ และ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๕๐ หรือสวัสดิการ ๓ ขาของ พอช.เพื่อให้ สามารถจัดบริการสวัสดิการต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
	2. การบริการสังคมครอบคลุม ตั้งแต่เกิด วัยเด็ก วัยทำงาน วัย ชรา ยามเจ็บป่วย และเสียชีวิต	จัดให้มีบริการสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ช่วยเหลือค่าคลอดบุตร ทุนการศึกษาสำหรับเด็ก ให้กู้ยืมเงินทุน สำหรับประกอบอาชีพ ดูแลช่วยเหลือคนชรา เงินช่วยค่า รักษาพยาบาล เงินช่วยค่าศพ
	3. ประชาชนวัยทำงานเป็น สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน	รณรงค์เพื่อให้มีจำนวนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเพิ่มมาก ขึ้นทุกปี จนกระทั่งประชาชนวัยทำงานทุกคนเป็นสมาชิกกองทุน สวัสดิการชุมชน
	4. การส่งเสริม สนับสนุนให้ ครอบครัวมีความอบอุ่น	มีกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน เพื่อเสริมสร้างให้ ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดี เข้มแข็ง สามารถทำหน้าที่ได้อย่าง สมบูรณ์

ตารางที่ 2 เกณฑ์กลาง/คุณลักษณะร่วมของตำบลต้นแบบด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

เกณฑ์กลาง/คุณลักษณะร่วม	คำอธิบาย/ขอบเขต
1. ข้อมูลสารสนเทศด้านการจัดสวัสดิการสังคมเป็นระบบ	- มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน - สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลได้ง่าย - สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ได้
2. แผนของตำบลต้นแบบฯ มีลักษณะบูรณาการ และเหมาะสมกับบริบทพื้นที่	มีแผนของพื้นที่ซึ่งชี้ให้เห็นแนวทางการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรม/โครงการจัดสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ งบประมาณ ระยะเวลาดำเนินการ พื้นที่ดำเนินการ หน่วยงานที่ดำเนินการ และภาคีที่ร่วมดำเนินการ
3. ทีม C รู้และเข้าใจจุดมุ่งหวัง (End) และภารกิจตำบลต้นแบบ	คณะทำงานขับเคลื่อนตำบลต้นแบบเชิงบูรณาการหรือทีม C เป็นกลไกที่สำคัญในการดำเนินงานไปสู่การเป็นตำบลต้นแบบฯ ที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม ดังนั้นทีม C ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพจนรู้และเข้าใจแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหวัง และแนวทางการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การบรรลุความมุ่งหวังที่กำหนดไว้
4. กลุ่มเป้าหมายรู้ช่องทางและเข้าถึงสวัสดิการสังคม	มีบริการให้คำแนะนำช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบปัญหาสังคมให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ ด้านการบริการสังคม โดยมี case manager เป็นผู้จัดการ
5. พื้นที่มีระบบการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม	มีกลไกของชุมชน ท้องถิ่น ในการนำเสนอข้อมูล คัดกรอง พิจารณา และตัดสินใจคัดเลือกประชาชนที่สมควรได้รับการจัดสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ
6. ตำบลมีกองทุนสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ ที่ครอบคลุมหลากหลาย	มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนฐานต่างๆ กองทุนอาชีพ กองทุนสุขอนามัย กองทุนด้านการศึกษา กองทุนด้านสิ่งแวดล้อม กองทุนด้านวัฒนธรรม
7. การรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะศูนย์ดูแลปัญหาสังคม	ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ และการแก้ปัญหาสังคมในพื้นที่
8. การจัดสวัสดิการสังคมมีลักษณะเป็นนวัตกรรม	การดำเนินงานตำบลต้นแบบฯ ที่เป็นรูปธรรมจะมีการจัดสวัสดิการหรือบริการทางสังคมใหม่ๆ ที่ไม่เคยดำเนินการมาก่อนในพื้นที่ หรือมีการพัฒนา ปรับปรุงต่อยอดบริการสังคมให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่มากขึ้น
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลจัดสวัสดิการสังคมแก่คนทุกช่วงวัย และมีอาสาสมัครรับผิดชอบดำเนินการ (case manager)	เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ชุมชน/ท้องถิ่นสามารถจัดสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน ตำบลต้นแบบฯ จึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมแก่คนทุกช่วงวัย รวมถึงการดูแลผู้สูงอายุ ตั้งแต่การร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมประชุม ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ตลอดจนชุมชน ท้องถิ่นสามารถจัดสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

เกณฑ์กลาง/คุณลักษณะร่วม	คำอธิบาย/ขอบเขต
10. ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ	เนื่องจากสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่มีความหลากหลาย ซับซ้อน เพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการสังคมอย่างมีคุณภาพ ตำบลต้นแบบฯ จึงต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย อันได้แก่ ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรเอกชนทั้งในและนอกพื้นที่ ในการจัดกิจกรรมสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ
11. ตำบลต้นแบบฯ มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และมีการถ่ายทอดความสำเร็จ	ตำบลต้นแบบฯ ที่ประสบความสำเร็จนอกจากจะต้องมีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศแล้ว ยังต้องมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน การถอดบทเรียน และถ่ายทอดผลสำเร็จเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานของตำบลต้นแบบฯ ให้ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ตำบลต้นแบบด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จะต้องต้องมีข้อมูลสารสนเทศด้านการจัดสวัสดิการสังคมที่เป็นระบบ มีแผนปฏิบัติงานที่มีลักษณะบูรณาการ และเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ทีม C รู้และเข้าใจจุดมุ่งหวัง และภารกิจ มีกองทุนสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ ที่ครอบคลุม หลากหลาย โดยกลุ่มเป้าหมายรู้ช่องทางและสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมได้ และพื้นที่มีระบบการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม ประชาชนมีส่วนร่วมในการ

ดูแลจัดสวัสดิการสังคมแก่คนทุกช่วงวัย มีการรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การจัดสวัสดิการสังคมมีลักษณะเป็นนวัตกรรมด้วยความร่วมมือของภาคเครือข่าย และท้ายที่สุดตำบลต้นแบบต้องมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน การถอดบทเรียน และถ่ายทอดผลสำเร็จเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานของตำบลต้นแบบฯ ให้ยั่งยืนต่อไป

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หนังสือที่

พม 0316.5/3748 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2556

เรื่อง ขอเชิญเสนอ

ราคาจ้างดำเนินการศึกษาวิเคราะห์และวิจัย
โครงการจัดทำเกณฑ์กลางและการประเมิน
ศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการสังคม

กัลยาณี ศรีสันต์. (2556). สวัสดิการผู้สูงอายุ เอกสาร
ประกอบการสัมมนาและศึกษาดูงานหลักสูตร
การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สวัสดิการ
สังคม และสิ่งแวดล้อม จัดโดยสำนักงาน
อธิการบดี ร่วมกับสาขาวิชาเกษตรศาสตร์
และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักพัฒนาสังคม.

(2556). คู่มือการดำเนินงานตำบลต้นแบบการ
พัฒนาสังคมและสวัสดิการ.

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคม
แห่งชาติ (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัด
สวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการ
สังคม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐).

กรุงเทพมหานคร: หุ่นส่วนจำกัดเทพเพ็ญวานิชย์
จำกัด

กุศล สุนทรธาดา. (2548). คู่มือ ตัวชี้วัดการ

ดำเนินงานกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ กทม. :

บริษัทพิชการพิมพ์จำกัด

เกษรา ชัยเหลืออยู่ไร. (2554). รายงาน

การศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมจัด

สวัสดิการสังคมแก่ กลุ่มเป้าหมายขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น, กรมพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการ

ชัยพร พิบูลศิริ. (2548). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ

ความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กร

ชุมชน สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2556 จาก

<http://www.m->

[society.go.th/edoc_detail.php?edocid=666](http://www.society.go.th/edoc_detail.php?edocid=666)

ชินชัย ชีเจริญ. (2556). รายงานการศึกษาวิเคราะห์

เรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชน: สวัสดิการ

ทางเลือกในสังคมไทย สืบค้นเมื่อ 28

พฤศจิกายน 2556 จาก

<http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&f>

[rm=1&source=web&cd=7&ved=](http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&f)

[0CEEQFjAG&url=http%3A%2F%2Fwww.m-](http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&f)

[society.go.th%2Fdocument%2Fpage%2F](http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&f)

[page_5179.](http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&f)

ทิพวรรณ บุญย์เพิ่ม. (บรรณาธิการ) วารสารการ

จัดการสมัยใหม่ ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 เดือน

มกราคม – มิถุนายน 2558.

เทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธุ์ และคณะ. (2552). รายงาน

การวิจัยโครงการศึกษาการดำเนินงานตาม

โครงการขององค์การสวัสดิการสังคมที่ได้รับ

การสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัด

สวัสดิการสังคม เสนอ กระทรวงการพัฒนา

สังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พรชัย เจดามาน การพัฒนาสังคมกับการจัดการ

สวัสดิการองค์กรชุมชน สืบค้นเมื่อ 18

มิถุนายน 2556 จาก

<http://www.oknation.net/blong/print.php?i>

[d= 849908](http://www.oknation.net/blong/print.php?i)

ภูซังค์ เสนานุช. (2553). รายงานการวิจัยเรื่อง

รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมที่

เหมาะสมสำหรับสตรีโดยองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2556 จาก

<http://motofin.files.wordpress.com/2011/02/e0>

[b8a3e0b8 b9be0b89 be0b981e0b89ae0b89](http://motofin.files.wordpress.com/2011/02/e0)

[ae0b981e0b8a5e0b8b0e0b8a7e0b8b4e0b89](http://motofin.files.wordpress.com/2011/02/e0)

[8e 0b8b5e0b881e0b8b2e0b8a3e0b888](http://motofin.files.wordpress.com/2011/02/e0)

[e0b8b1e0b894e0b8aae0b8a7e0b8b11.pdf](http://motofin.files.wordpress.com/2011/02/e0)

วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ. (2547). รัฐประศาสนศาสตร์

กับการทำงานของข้าราชการ ในประมวล

สารชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐ

ประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 13 สาขาวิชา

วิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรารณ รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ. (2556). รายงาน
ฉบับสมบูรณ์ การศึกษาวิเคราะห์และวิจัย
โครงการจัดทำเกณฑ์กลาง และการประเมิน
ศักยภาพตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการสังคม เสนอต่อสำนักพัฒนาสังคม
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
วรารณ รุ่งเรืองกลกิจ และณัฐกฤต ดิฐวิรุฬห์.
(2547). การเขียนโครงการและรายงานการ
วิจัย ในประมวลสาระชุดวิชาการเปรียบเทียบวิจัย
ทางรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 13
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
(2548). รายงานการศึกษา เรื่อง ทิศทางและ

รูปแบบการจัดสวัสดิการ สังคมของประเทศ
ไทย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สืบค้นเมื่อ 28

พฤศจิกายน 2556 จาก

[http://www.codi.or.th/index.php/component/flexicontent/ 36-2009-09-21-08-04-20/196-2010-03-04-09-58-31](http://www.codi.or.th/index.php/component/flexicontent/36-2009-09-21-08-04-20/196-2010-03-04-09-58-31)

อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. (บรรณาธิการ)

(2539). การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต
และสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

http://www.msociety.go.th/document/page/page_7343.pdf สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2556

<http://www.dmh.go.th/test/whoqol/> สืบค้นเมื่อ 18
มิถุนายน 2556